

Оновлене Бачення місії Університету-2030, представлене вище, доповнюється з'ясуванням низки умов, за яких виші зможуть реалізувати прогнозовану місію. Зазначено, що хоча майбутнє вищої школи неможливо точно спланувати, інструменти, які мають університети у своєму розпорядженні для досягнення майбутнього, можна запропонувати та удосконалити.

Зроблено висновок, що для ефективного розвитку університетам потрібні такі базові умови: академічна свобода, інституційна автономія, достатнє та стале фінансування, ефективна підтримка співпраці.

Ключові слова: місія, університет, навчання, дослідження, інновація, культура.

Література

European University Association (EUA). (2021) Universities without walls: A vision for 2030. <https://eua.eu/resources/publications/957:universities-without-walls-%E2%80%93-eua%E2%80%99s-vision-for-europe%E2%80%99s-universities-in-2030.html>

ФОРМУЄМО ЧИТАЦЬКУ ГРАМОТНІСТЬ: З ДОСВІДУ РОБОТИ В ЛІТНІЙ ШКОЛІ «ЄВРОПЕЙСЬКА ЯКІСТЬ НАВЧАННЯ ДЛЯ КРАЩОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ – 2022»

Олена Семеног, д. пед. н., проф.

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

Юлія Плужник, магістранта

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

Відповідно до завдань Нової української школи освітній процес має забезпечувати випускників школи можливість оволодіти навичками і компетентностями конкурентноспроможної особистості, які ґрунтуються на «Рекомендаціях Європейського парламенту та Ради Європи

щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя». Ідеться про спілкування державною та рідною мовами, іноземними мовами, уміння навчатися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, обізнаність і самовираження у сфері культури, екологічна грамотність і здорове життя, соціальна, математична, інформаційно-цифрова компетентності, а також розуміння природничих наук і технологій. Пронизує означені компетентності читацька грамотність, адже від того, в якій мірі в учнів сформовані навички розуміння прочитаного залежить формування інших навичок.

Читацька грамотність, як зауважують Т. Вакуленко, С. Ломакович, В. Терещенко, – це розуміння, використання, оцінювання, осмислення писемних текстів, виявлення зацікавленості текстами з метою досягнення певних цілей, розширення своїх знань і розвитку читацького потенціалу, готовності до активної участі в житті суспільства (Вакуленко, Ломакович & Терещенко, 2017).

Слушно зауважує Н. Бондаренко: читач компетентний, якщо вміє знаходити й пов'язувати інформацію з глибинних шарів тексту; критично оцінювати її; припускати на основі прочитаного; застосовувати вичерпану з тексту інформацію в реальних життєвих ситуаціях.

Читацьку грамотність визначено як одну із найважливіших напрямів навчання поряд із математичною та природничо-науковою у міжнародному дослідженні PISA (Programme for International Student Assessment), Означений проєкт, ініційований Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), спрямовано, зокрема, на дослідження здатності підлітків використовувати для розв'язування різноманітних життєвих ситуацій набутий навчальний досвід (Бондаренко, 2020; Мазорчук, 2019).

Результати проведеного дослідження PISA 2018 підтвердили, що за показником читацької компетентності (здатності сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати свої знання й читацький потенціал) учні /студенти українських шкіл /училищ віком до п'ятнадцяти років набрали за тестами в середньому лише 466 балів із 1000 можливих (Schleicher, 2018). Нова освітня реальність, соціальний запит на якість освіти і формування ключових компетентностей учнівської молоді актуалізують потребу неперервного професійного розвитку учителів-словесників, підготовки майбутніх учителів у контексті європейського професіоналізму, зокрема, підвищен-

ня компетентності українських освітян з розроблення тестових завдань у форматі PISA для перевірки читацької грамотності учнів.

Така мета літньої школи в рамках Модуля Жана Моне «Європейська якість навчання для кращої успішності учнів», що імплементується в Інституті педагогіки НАПН України, яка відбулась уже вдруге у серпні 2022 року (перша у 2021 р.).

Проводили заняття О.А. Заболотна, головний науковий співробітник відділу міжнародних зв'язків та наукової співпраці Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, координатор модуля; О.І. Локшина, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України. Учасники літньої школи представляли 16 областей України: Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Київську, Львівську, Миколаївську, Одеську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Херсонську, Хмельницьку, Чернівецьку, а також міста Київ, Суми, Миколаїв.

У межах курсу вивчали досвід країн-лідерів PISA, досліджували типологію/класифікацію текстів, розробляли тестові завдання у форматі PISA для перевірки читацької грамотності учнів, опановували нові інструменти.

Нами було проаналізовано також завдання у форматі PISA, розроблені учасниками літньої школи 2021 року для учнів 14–15 років, що дало підстави припускати:

- у текстах доцільно пропонувати достатньо інформації, щоб читач зрозумів зміст викладеного і правильно відповів на поставлені питання у тесті;
- тексти для завдань повинні мати різний ресурс: одиничний чи множинний; певний формат: статичний чи динамічний; містити об'єкти нетекстового плану: малюнки чи графічні зображення;
- за своїм форматом текст може бути як цілісним так і перерваним, або ж змішаним. З огляду на ситуацію використання розрізняють особистісні, суспільні, освітні та професійні категорії текстів. За типом виділяють текст-опис, текст-розповідь і текст-міркування.

Упродовж занять у мінігрупах нами було опрацьовано та розроблено низку практичних вправ для формування в учнів читацької грамотності.

На першому етапі роботи у творчій групі обговорювали можливі теми для майбутніх завдань, опрацьовували тексти, виокремили потрібні уривки,

додали малюнки чи інфографіку, створили остаточний варіант майбутнього тесту-завдання.

На другому етапі працювали над сценарієм для учня та вчителя окремо. Сценарій для учня передбачає картку у форматі PDF із текстовою інформацією та різного виду завданнями на розуміння прочитаного тексту; сценарій для учителя містить також чітку інструкцію до кожного варіанту завдання щодо його оцінювання, тобто алгоритм правильної відповіді учня та можливі неправильні варіанти відповідей, які не вважатимуться правильними.

Завдання за текстом доцільно підбирати різних форматів: завдання з короткою відповіддю (тестові), завдання з розгорнутою відповіддю (власна думка); багатокомпонентні завдання на вміння працювати з кількома текстами та знаходити в них спільне і відмінне, аналізувати їх, доводити думку, спираючись на факти, визначати чи збігається думка автора одного твору з думкою автора іншого.

Учню пропонуємо відповісти на питання, що стосуються різних читачьких процесів: знаходити потрібну інформацію, інтерпретувати текст, здійснювати рефлексію та оцінювати текст.

На фінальному етапі роботи нами було створено google-форми до кожного із завдань, призначення яких – забезпечити можливість проходження тестування у формі онлайн.

Таким чином, кожна із груп літньої школи «Європейська якість навчання для кращої успішності учнів» створила по два завдання (сценарій для учня, сценарій для вчителя).

Наведемо приклад завдання на оцінювання читацької грамотності «Чому наше майбутнє залежить від читання?».

Художня література має два призначення. По-перше, вона відкриває вам залежність від читання. Жага дізнатися, що ж трапиться далі, бажання перегорнути сторінку, необхідність продовжувати, навіть якщо буде важко, тому що хтось потрапив у біду, і ти повинен дізнатися, чим це все закінчиться... У цьому є справжній драйв. Це змушує дізнаватися нові слова, думати по-іншому, рухатися вперед. Виявляти, що читання саме по собі є насолодою. Одного разу усвідомивши це, ви станете на шлях постійного читання. Читання – це ключ.

По-друге, слова зараз важливіші, ніж будь-коли. Ми досліджуємо світ за допомогою слів, а оскільки світ поринає в інтернет-павутину, ми йдемо за ним, щоб спілкуватися й усвідомлювати те, що ми читаємо (За Н. Гейманом).

Пропонуємо такі завдання:

Завдання 1. Що є «ключем» у житті людини, на думку Ніла Геймана?

Питання, що вимагає вибору одного варіанта:

- А. Читання.
- В. Художня література.
- С. Мистецтво.
- Д. Економічна стабільність.
- Е. Кар'єра.

Завдання 2 А. У чому полягає суть призначення читання(за автором)?

Перше завдання передбачало конкретну відповідь із переліку запропонованих, але учень має обрати А. читання як процес оволодіння інформацією, а не власне художню літературу, яка відкриває нам процес читання. Такий тип завдання передбачає розуміння тексту, а саме інтегрування смислів і формулювання умовиводу на основі поєднання інформації з тексту й власного досвіду.

Друге завдання – це завдання з відкритою відповіддю, яке спонукало учня сформулювати думку, посиляючись на слова автора. Воно оцінює процес читання під кутом осмислення форми тексту: визначення підстави для рішення автора щодо значення читання. Правильні відповіді: змушує духовно розвиватися, рухатися вперед; наразі слова важливіші, а ніж будь-коли.

Результатом участі в літній школі в рамках Модуля Жана Моне «Європейська якість навчання для кращої успішності учнів» є наш спільний проект. Подібні завдання нами наразі використовуємо на різних уроках української літератури з метою формування у школярів читацької компетентності, а також в курсі методики у вищій школі.

Ключові слова: читацька грамотність, PISA, компетентності.

Література

Бондаренко, Н. (2020). Формування читацької грамотності учнів у контексті стандартів PISA-2018: методичні рекомендації. Українська мова і література в школі, 4(151), 2–14. https://lib.iitta.gov.ua/722178/1/%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_1.pdf

Вакуленко, Т.С., Ломакович, С.В., Терещенко, В.М. (2017). PISA: читацька грамотність. УЦОЯО.

Мазорчук, М., Вакуленко, Т., Терещенко, В., Бичко, Г., Шумова, К., та ін. (2019). Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018. УЦОЯО.

Schleicher, A. (2018). PISA 2018 Insights and Interpretations. <https://www.oecd.org/pisa/PISA%202018%20Insights%20and%20Interpretations%20FINAL%20PDF.pdf>

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ 5–7 КЛАСІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ: ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Галина Серова, к. пед. н.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Сталий розвиток є моделлю людського розвитку, в рамках якої використання ресурсів спрямоване на задоволення людських потреб з одночасним забезпеченням сталості природних систем та довкілля, щоб ці потреби могли бути задоволені не тільки для нинішнього, а й для майбутніх поколінь. Світове співтовариство визначило орієнтири нового розвитку на період до 2030 року, затвердивши 17 Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) на Саміті ООН зі сталого розвитку в 2015 році. Україна приєдналась до глобального процесу забезпечення сталого розвитку (Національна доповідь, 2017) і до початку повномасштабної війни, розпочатою російською федерацією, стабільно просувалась у досягненні ЦСР. Військова агресія проти України призвела до страшних соціальних і гуманітарних проблем, катастрофічної руйнації довкілля. Руйнування шкіл, вимушене переселення учнів та педагогів по всій Україні та за її межі стали цивілізаційним викликом, який потребує значних колективних та індивідуальних зусиль у забезпеченні якісного освітнього процесу. В умовах війни, коли дистанційна форма навчання стала переважаючою, створення різноманітних онлайн-інструментів та ресурсів набуває особливої актуальності.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (Кабінет Міністрів України, 2020) питання сталого розвитку імплементовані у зміст різних освітніх галузей, що потребує створення інноваційних навчальних посібників, використання відповідних технологій навчання. В рамках досліджень відділу суспільствознавчої освіти було розроблено і апробовано